

Nền Văn Minh Islam & Y Học

الحضارة الإسلامية والطب

< لغة الفيتنامية >

Tiến Sĩ: Basiron Abdullah

اسم المؤلف: د/ باصرون بن عبد الله

Kiểm duyệt: Abu Hisaan Ibnu Ysa

مراجعة: أبو حسان محمد زين بن عيسى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Nhân danh Allah, Đấng Rất Mực Độ Lượng,

Đấng Rất Mực Khoan Dung

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ. وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا، أَمَّا بَعْدُ:

Mọi lời ca ngợi và tán dương kính dâng lên Allah ﷻ, bày tôi xin tạ ơn Ngài, bày tôi xin Ngài phù hộ và tha thứ cho bày tôi. Bày tôi xin Allah ﷻ cứu rỗi bày tôi thoát khỏi những điều xấu từ bản thân bày tôi và hành vi của bày tôi, người nào được Allah ﷻ hướng dẫn chắc chắn sẽ không bị làm lạc và người nào bị Ngài cho làm lạc thì chắc chắn sẽ không tìm được sự hướng dẫn. Và tôi chúng nhận không có Thượng Đế đích thực nào khác ngoài Allah ﷻ, chỉ có Ngài là Thượng Đế duy nhất không có đôi tác cùng Ngài, và tôi chúng nhận Muhammad ﷺ là người bề tôi và là vị Thiên sứ của Allah.

Cầu xin Allah ﷻ ban nhiều bằng an và phúc lành cho Người ﷺ, gia quyến của Người và các bạn đạo của Người cùng tất cả những ai đi theo con đường tốt đẹp của họ cho đến ngày phán xét cuối cùng.

Islam là một nền tảng của cuộc sống hoàn hảo để người Muslim và nhân loại sử dụng làm kim chỉ nam trong đời sống của họ. Trên thế giới hiện nay vẫn còn nhiều người hiểu nhầm: “*Phải chăng Islam cũng là một tôn giáo giống như các tôn giáo khác chỉ đơn thuần răn dạy các tín đồ của mình cách thờ phụng cung kính, cầu nguyện trong phạm vi hạn chế ở các Masjid (thánh đường) hoặc ở những nơi thờ phụng?*”

Nhưng thật sự Islam là một đạo giáo bao trùm tất cả mọi mặt trong cuộc sống của con người, bên cạnh đó có nhiều lĩnh vực được chiếu cố cho người Muslim. Nên thuật ngữ “**Islam**” ở đây được hiểu đầy đủ ý nghĩa với một không gian và thời gian không giới hạn như đã đề cập ở trên.

Để thấy được sự rộng lớn và hoàn hảo như thế nào, chúng ta hãy đi sâu vào một số lĩnh vực nào đó để cùng tìm hiểu, minh chứng, chắc chắn chúng ta sẽ thấy rõ và cụ thể hơn.

Chủ đề được lựa chọn ở bài này là “**Nền Văn Minh Islam & Y Học**”. Và cần lưu ý ở đây rằng các nội dung được trình bày không có ý định phân tích hoặc giải thích mà chỉ muốn minh chứng làm rõ lĩnh vực được đề cập. *Thế Islam có cái nhìn như thế nào đối với sức khỏe và y học? Thế nào là sự liên quan giữa Islam và*

y học? Islam có phủ nhận hoặc tán thành y học hay không? Để trả lời các câu hỏi này, tôi muốn trình bày ở đây những mốc nổi quan trọng hầu nêu rõ cái nhìn của Islam trong lĩnh vực y học này.

Về mặt tổng quan, sức khỏe và y học là một lĩnh vực khoa học có từ thời xa xưa và nó phát triển theo dòng lịch sử phù hợp với sự phát triển của nhân loại. Nó không ngừng tại một thời điểm và địa điểm nhất định nào đó mà luôn phát triển theo đà phát triển của con người trong nhiều lĩnh vực. Ngày nay, sức khỏe và y học là một lĩnh vực có thể được định nghĩa bằng: “*một kiến thức hoặc nghệ thuật để tăng cường sức khỏe, cứu chữa bệnh nhân và tìm phương pháp phòng ngừa và chữa trị các loại bệnh tật*”. Như vậy, mục đích chính của y học là chữa bệnh và phòng bệnh. Vậy Islam đã nói gì về hai yếu tố cơ bản này? Islam đã đưa ra những biện pháp gì để thực thi điều này? Và Islam đã có những công hiến gì trong lĩnh vực này?

Islam từ rạng đông của mình đã coi trọng và đề cao vấn đề sức khoẻ. Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم từng có nói với người bác mình, Ông A’bbaas رضی اللہ عنہ:

{ يَا عَبَّاسُ، يَا عَمَّ النَّبِيِّ، سَلِ اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ } رواه أحمد

“Hỡi A’bbaas, hỡi người bác của Nabi, hãy xin Allah được sức khỏe tốt ở đời này và ngày sau.” Do Ahmad ghi lại.

Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم không chỉ muốn người Muslim được mạnh khỏe ở trần gian này mà Người muốn cho cộng đồng mình được tận hưởng sức khỏe tốt vào Ngày sau. Nên Người có nói:

{ سَلُوا اللَّهَ الْعَفْوَ، وَالْعَافِيَةَ، وَالْمُعَافَاةَ، فَمَا أُوتِيَ أَحَدٌ بَعْدَ يَقِينٍ، خَيْرًا مِنْ مُعَافَاةِ } النسائي.

“Hãy xin Allah được sự tha thứ, sức khỏe và sự khỏi bệnh! Bởi không có gì được ban cho bất cứ một ai sau đức tin nó tốt hơn sự lành lặn.” Hadith Al-Nasaa-i.

Không chỉ thế mà Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم đã coi sức khỏe là một thứ không thể thiếu trong cuộc sống. Ngài đã ví sức khỏe như là một tài sản quý giá vô cùng, hễ ai được sống trong an bình, tận hưởng sức khỏe tốt dường như người đó đã có trong tay mình tất cả. Nabi صلی اللہ علیہ وسلم có nói:

{ مَنْ أَصْبَحَ مُعَافَى فِي بَدَنِهِ، آمِنًا فِي سِرِّهِ، عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمِهِ، فَكَأَنَّمَا حَبِزَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا } الترمذي.

“Ai thức dậy vào buổi sáng được khỏe mạnh trong thân thể, thanh thản trong mình, có món ăn vào hôm đó thì người đó dường như được ban tặng thế giới và những gì trên thế giới này” Hadith At-Tirmizi.

Thiên kinh Qur’an và những lời giáo huấn của Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم đã đề xướng một số tiêu chuẩn và cách tiếp cận thực tế để duy trì được sức khỏe tốt. Đây chính là những nguyên tắc cơ bản và nền móng tiên phong trong lĩnh vực y học. Thiên kinh Qur’an hơn mười thế kỷ qua đã cung cấp các thông tin quý giá nhằm đảm bảo sức khỏe tốt. Allah سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا có phán trong Qur’an:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ البقرة: 172

﴿Hỡi những người có đức tin, hãy ăn những thức ăn tốt sạch mà TA (Allah) đã ban cho các người.﴾ Al-Baqarah: 172 (chương 2)

Bên cạnh đó Allah ﷻ cấm con người dùng đồ ăn thức uống quá mức và phung phí. Ngài phán như sau:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ الأعراف: 31

﴿Và hãy các người hãy ăn, uống nhưng chớ dùng quá độ. Quả thật, Ngài không thích những kẻ quá độ.﴾ Al-A'raaf: 31 (chương 7).

Mặc dù Allah ﷻ đã tạo ra những đồ ăn thức uống và cho phép chúng ta dùng để duy trì sự sống nhưng Ngài cấm chúng ta dùng một cách lãng phí và quá mức, để rồi gây ra các loại bệnh tật ảnh hưởng đến sức khỏe. Để nhấn mạnh thêm về vấn đề này Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم có chỉ dạy chúng ta nên tránh ăn uống quá độ. Người có nói:

{ مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتُ يُقْمَنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ، فَثُلُثٌ لِطَعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفْسِهِ } الترمذي.

“Con người sẽ không chứa đầy một túi đựng còn xấu hơn cái bụng của mình, thế đủ cho con người mấy miếng ăn có thể làm thẳng lưng của mình (đủ để sống). Nếu không tránh được thì một phần ba (1/3) dành cho thức ăn, một phần ba (1/3) dành cho nước uống, và một phần ba (1/3) khác dành cho khí thở” Hadith của At-Tirmizi.

Trong một Hadith khác Nabi صلی اللہ علیہ وسلم còn dạy chúng ta ăn uống một cách điều độ và biết cách chia sẻ với nhau. Người nói:

{ طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْاِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْاِثْنَيْنِ يَكْفِي الْاَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْاَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ } مسلم.

“Đồ ăn của một người đủ để hai người, đồ ăn của hai người đủ để bốn người và đồ ăn của bốn người đủ để tám người” Muslim.

Qua những lời chỉ dạy này của Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم chúng ta nhận ra rằng đây là những nền tảng cơ bản nhất trong y học, nếu con người áp dụng được trong chế độ ăn uống của họ thì dường như không ai sẽ mắc bệnh và sức khỏe của họ sẽ được đảm bảo hơn. Các Hadith này là chỉ một vài ví dụ điển hình, nếu ai có cơ hội tiếp cận với những Hadith liên quan thì họ sẽ thấy rằng những lời nói của Nabi صلی اللہ علیہ وسلم còn đi khá sâu vào phương pháp phòng bệnh và chữa bệnh.

Những gì vừa đề cập ở trên đã đủ cho chúng ta thấy tầm quan trọng của sức khỏe qua ống kính của Islam. Bởi chính sức khỏe là một vốn tài sản và là một sức mạnh mà con người lúc nào cũng cần đến để duy trì cuộc sống của họ. Một khi sức khỏe bị đe dọa mọi việc sẽ bị gián đoạn và đình trệ. Nên sức khỏe là một ân huệ mà

Allah ﷻ ban tặng cho con người, đồng thời là một thước đo giá trị và phẩm chất của người Muslim. Nabi Muhammad ﷺ từng nói:

{المؤمن القوي خير وأحب إلى الله من المؤمن الضعيف...} مسلم.

“Người mu’min (người có đức tin) mạnh tốt và được Allah yêu thương hơn người mu’min (người có đức tin) yếu . . .” Muslim.

Nabi Muhammad ﷺ đã có quan điểm khá rõ ràng về những lý do gây ra chứng bệnh và việc chữa trị trong thời kỳ mà con người đang bị bao bọc hoặc ẩn chìm trong phong tục lạc hậu trong việc điều trị người bệnh cùng với cái nhìn phi khoa học về chứng bệnh cũng như phương pháp điều trị. Islam ra đời trong thế kỷ thứ bảy T.L là một thời đại được gọi là thời đại của bóng tối ở Châu Âu. Thời kỳ mà nghiệp vụ y tế được thống trị hoàn toàn bởi các linh mục và các nhà thờ Kitô Giáo thời bấy giờ. Họ cho rằng bệnh là ma quỷ được Allah ﷻ trút đặt lên con người khi họ vi phạm và chống lại Ngài. Quan điểm này đã phổ biến ở phương Tây mãi đến thế kỷ thứ mười hai.

Cách chữa trị duy nhất theo quan niệm của họ để bệnh nhân hồi phục và xua đuổi ma quỷ ra khỏi cơ thể phải nhờ đến linh mục bằng cách thấp nển và xoa dầu lên người bệnh cùng xướng một số bài thánh ca. Họ còn cho rằng nếu bệnh nhân chưa hồi phục thì người này đã phạm trọng tội và ma quỷ đang nhập thuộc loại cứng đầu. Nên cách duy nhất để chữa là bệnh nhân cần được đánh bằng roi. Việc này đôi khi làm bệnh nhân chết vì cú đánh này mà họ cho rằng Allah đã tha lỗi cho người này và ma quỷ đã thoát ra ngoài. Các linh mục đã ngăn cản các bác sĩ chuyên khoa để hành nghề và buộc tội họ can thiệp vào ý muốn của Allah và không tin nơi Ngài. Thậm chí một số dân tộc khác không tìm đến bác sĩ hoặc người có kinh nghiệm để chữa trị mà họ chỉ đưa bệnh nhân đến gặp thầy phù thủy để cứu giúp.

Khi Islam xuất hiện thì phần đông con người vẫn quan niệm cho rằng: *sự xâm nhập của ma quỷ vào cơ thể bệnh nhân là nguyên nhân gây ra chứng bệnh và cách điều trị của họ bằng nghi lễ tôn giáo rất thịnh hành trên thế giới năm châu.* Đây hoàn toàn đi ngược với Islam và phi khoa học trong nhiều góc độ của nó; Islam đã khá sớm đưa ra một cái nhìn nhận rất khoa học về việc này. Cái gì đã xảy ra khi Muhammad ﷺ tuyên bố rằng Người được phái đến với nhân loại mang theo mình một thông điệp mới từ Allah ﷻ Đấng Tạo Hóa, Toàn Năng.

Một khi có người mắc bệnh, Nabi Muhammad ﷺ sai người này phải tìm cách chữa trị, tìm đến thầy thuốc chuyên nghiệp. Có lần Nabi ﷺ hỏi hai người đại phu của bộ tộc Anmar rằng: **“Ai trong hai người thấu rõ cách chữa trị nhất”**. Người cũng sai Sa’ad Ibn Abi Waqqas đến gặp Al-Haris Ibn Kaladah để được chữa trị như việc Người từng sai Sa’ad Ibn Mu’az để được điều trị với Rafidah. Dựa vào một số Hadith khác chúng ta thấy Nabi ﷺ đã hướng dẫn cách tiếp cận khôn ngoan để chữa trị các bệnh tật. Người có nói:

{تَدَاوُوا عِبَادَ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً...} أحمد وأبو داود والترمذي.

“Hỡi bề tôi của Allah, hãy chữa trị, bởi quả rằng Allah không để một chứng bệnh nào ngoại trừ Ngài để cho nó một thứ thuốc...” Hadith do Ahmad, Abu Dawud và Al-Tirmizi ghi lại

Người صلی اللہ علیہ وسلم nói thêm:

{لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ، فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ، بَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ} مسلم وأحمد والحاكم.

“Mỗi chứng bệnh đều có thuốc chữa. Nên khi thuốc chữa trị đúng cách thì nhất định sẽ hồi phục theo sự cho phép của Allah” Hadith do Muslim, Ahmad, và Al-Hakim ghi lại.

Người صلی اللہ علیہ وسلم nói thêm:

{إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُنَزِلْ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ وَجَهَلَهُ مَنْ جَهَلَهُ} أحمد وابن ماجة.

“Quả thật Allah không giáng xuống một chứng bệnh nào ngoại trừ ban xuống liều thuốc cho nó; một số người thì biết liều thuốc đó và số khác thì chưa biết đến” Ahmad, Ibn Majah.

Qua những sự chỉ dẫn này chúng ta thấy Nabi Muhammad صلی اللہ علیہ وسلم không chỉ đơn thuần sai bảo người Muslim phải chữa trị mà còn hé lộ thêm các thông tin quý giá khác nữa. Đây là một phép màu kỳ diệu của y học trong tôn giáo Islam. Người đã đưa ra một số nguyên tắc cốt lõi bằng cách đề cập đến tính chuyên môn trong lĩnh vực y học từ các loại căn bệnh đến các loại thuốc điều trị; mỗi loại bệnh có một cách chữa trị riêng và phù hợp với loại thuốc của nó. Hầu như nhiều các chứng bệnh đều có thể chữa trị được một khi Allah سُبْحَانَهُ rộng lượng thương xót. Đây là một thực tế không thể chối từ được, tại vì khi bạn sở hữu trong tay các loại thuốc bạn chưa chắc tránh khỏi chứng bệnh hoặc được hoàn toàn chữa khỏi căn bệnh của mình. Nên Nabi صلی اللہ علیہ وسلم đã gắn sự phục hồi sức khỏe với sự cho phép của Allah سُبْحَانَهُ.

Chính từ quan điểm khôn ngoan đó người Muslim trong suốt chiều dài lịch sử đã đề cao và coi trọng vấn đề sức khỏe hầu tìm kiếm phương pháp chữa trị và phòng ngừa các loại bệnh tật đe dọa đến sức khỏe của họ. Các nhà lãnh đạo người Muslim qua các thời kỳ khác nhau đã đánh giá cao vấn đề này. Điển hình, họ đã cho xây dựng các bệnh viện công cộng đặt dưới sự giám sát của triều đình. Calip Al-Walid Ibn Abdul Malik (trị vì trong thời gian 86 - 96 H.L) của Triều đại Amawi đã xây dựng một bệnh viện đầu tiên trong lịch sử Islam; chuyên về bệnh phong.

Công trình xây dựng các bệnh viện không ngừng phát triển. Vào năm 371 H.L một bệnh viện khác được xây tại thành phố Baghdad, được biết là “*Bệnh viện Al-‘Adhudi*”. Kế tiếp là “*Bệnh viện Al-Nuri*” được dựng lên tại Dimashq vào năm 549 H.L, bên cạnh “*Bệnh viện Al-Mansuri*” ra đời ở Cairo vào năm 683 H. L.

Nhìn chung, mỗi khu vực hay thị trấn trong các triều đại khác nhau trong lịch sử Islam đều chứng kiến sự xuất hiện các trung tâm chữa trị cho quần chúng nhân dân với một con số đáng kể. Riêng ở Cordoba đã có hơn 50 bệnh viện.

Bên cạnh các bệnh viện được xây cất cố định còn có một loại bệnh viện được biết trong lịch sử Islam là “*bệnh viện lưu động*”; được thành lập để giúp chữa trị

bệnh nhân ở vùng xa xôi hẻo lánh. Sultan Mahmud Al-Saljuqi trị vì trong thời kỳ 511 - 625 H.L; Ông đã cho thành lập một bệnh viện lưu động được trang thiết bị với những dụng cụ y tế thiết yếu dành để chữa trị được đặt trên hơn 40 con lạc đà.

Thực tế cho chúng ta thấy rằng sự coi trọng này đã khiến người Muslim tìm hiểu và dần thân vào lĩnh vực y học hầu nghiên cứu và khám phá phương pháp chữa trị có hiệu quả. Nên chúng ta thấy một số nhà học giả uyên bác và bác sĩ vĩ đại đã nối gót nhau xuất hiện trong nhật ký Islam qua các giai đoạn khác nhau.

Ví dụ:

- Ông Abu Bakr al-Razi رحمه الله là một người vĩ đại nhất trong các giới bác sĩ Islam, ông đã viết cuốn sách “**Al-Hawi fi Al-Tibb**” vào thế kỷ thứ chín T.L như là một tác phẩm nổi tiếng nhất của ông trong 200 tác phẩm mà ông viết về ngành y học.
- Ông Al-Zahrawi رحمه الله; người được Châu Âu coi là “*người cha của phẫu thuật hiện đại*”.
- Ông Ibn Nafis رحمه الله là người đầu tiên đã phát hiện “*hệ tuần hoàn của máu*” cùng với nhiều nhà học giả tiên phong khác trong thời Trung cổ.
- Đặc biệt là Ibn Sina رحمه الله đã gây ảnh hưởng đáng kể trong lĩnh vực y học ở châu Âu vào thời Trung Cổ. Ông đã cống hiến kết quả khoa học vô giá trong lĩnh vực y học qua các công trình nghiên cứu đột phá của mình. Một trong những tác phẩm nổi tiếng của Ông là cuốn sách “**Al-Qanun fi Al-Tibb**”; được coi là một tài liệu tham khảo sáng giá trong các trung tâm nghiên cứu và các trường đại học ở Châu Âu đến giữa thế kỷ thứ 17.

Ông Ibn Sina رحمه الله không chỉ nổi tiếng bằng thành tựu khoa học và bề dày kinh nghiệm trong lĩnh vực y học mình đạt được mà ông dần dần nổi tiếng bằng cái tên riêng của mình ở Châu Âu; một cái tên được gắn liền với ngành y học. Từ ngữ “**y học**” trong tiếng Anh được biết là “**medicine**” hoặc tiếng Latin là “**medicina**” mà gốc từ có nguồn gốc từ tiếng Ả Rập có liên quan tới tên Ông Ibn Sina رحمه الله, mà người Châu Âu gọi ông bằng “**Avicenna**”. Nên từ “**medicine**” là cụm từ “**madah avicenna**” tức là “**môn học avicenna**” hay “**môn học ibn sina**”. Dần về sau được phát âm lệch theo cách phát âm của người Châu Âu.

Sau khi các vấn đề được trình bày sơ lược ở đây chúng ta thấy rằng Islam đã có quan điểm khá rõ rệt về y học. Người Muslim đã tích cực đóng góp những ý tưởng phong phú trong nền văn minh nhân loại nói chung và ngành y học nói riêng với những di sản y học sáng giá mà các nhà học giả lỗi lạc để lại. Y học là một phần được ưu tiên trong Islam, nó không thể thiếu được trong bất cứ hoàn cảnh nào. Nó còn mang ý nghĩa tính cộng đồng vì nó được phục vụ cho con người mà Islam luôn đánh giá cao những ai sống vì mọi người. Nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم có nói:

{ خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ } الألباني

“**Con người tốt nhất là người chia sẻ lợi ích nhiều nhất cho nhân loại**” Al-Albaabi.

Tiến Sĩ: Basiron Abdullah

